

บทที่ ๒

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักไตรสิกขาของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต ๒ ในครั้งนี้ มีแนวคิด ทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๑ บริบทของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมา

๒.๑.๒ ข้อมูลทั่วไป

๒.๒ การจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๒.๑ ความหมายและความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

๒.๒.๒ ปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๒.๓ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๓ ไตรสิกขา

๒.๓.๑ ศีล

๒.๓.๒ สมาธิ

๒.๓.๓ ปัญญา

๒.๔ แนวคิดการศึกษาปฐมวัย

๒.๔.๑ แนวคิดด้านความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

๒.๔.๒ แนวคิดที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

๒.๔.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

๒.๕ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษา

๒.๕.๑ ด้านปัจจัยเบื้องต้น

๒.๕.๒ ด้านกระบวนการจัดการศึกษา

๒.๕.๓ ด้านผู้เรียน

๒.๖ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

๒.๕.๑ ความหมายของความพึงพอใจ

๒.๕.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

๒.๕.๓ การสร้างแบบวัดความพึงพอใจ

๒.๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยภายในประเทศ

๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๘. กรอบแนวคิดของการวิจัย

๒.๑ บริบทของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกิดจากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช ๒๕๔๖ กำหนดให้การบริหารและการจัดการขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่น และให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่อยู่ใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๖ โดยรวมหน่วยงานทางการศึกษา ๓ หน่วยงานเข้าด้วยกัน คือ สำนักงานการประถมศึกษาสมุทรปราการ สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้อาคารของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเดิม เป็นที่ตั้ง ต่อมาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ ๒) และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป โดยมีหลักการให้แยกเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่มัธยมศึกษา การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๔ และราชกิจจานุเบกษาลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ ให้แบ่งส่วนราชการสำนักงานเขต ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มอำนวยการ

๒. กลุ่มบริหารงานบุคคล

๓. กลุ่มนโยบายและแผน

๔. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

๕. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

๖. กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์

๗. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน

๘. หน่วยตรวจสอบภายใน

๙. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา^๔

๒.๑.๒ ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ เป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่มาอาณาบริเวณตั้งอยู่ส่วนเหนืออ่าวไทย ตอนปลายของแม่น้ำเจ้าพระยาคนทั่วไปมักจะเรียกกันว่า “ ปากน้ำ ” ลักษณะพื้นที่แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ สองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยามีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ตอนใต้ใกล้ชายฝั่งทะเลจะมีลักษณะน้ำทะเลท่วมถึงและที่ดินจะเค็มจัดในฤดูแล้ง ทางเหนือและทางตะวันออกมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ โดยส่วนใหญ่พื้นที่เป็นที่ราบมีแม่น้ำลำคลองตามธรรมชาติและคลองชลประทานหลายแห่งไหลผ่าน จากพื้นที่โดยส่วนรวมมีอาณาเขตติดต่อกรุงเทพมหานคร มีทำเลที่ตั้งเหมาะสมกับการเป็นเมืองประกอบธุรกิจ อุตสาหกรรม มีสถานประกอบการและโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต ๒ ตั้งอยู่ ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๕๔๐ เบอร์โทรศัพท์ ๐๒-๓๓๗๓๔๕๕ , ๐๒-๓๓๗๔๐๒๐ โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต ๒ ทั้งหมด ๖๙ โรงเรียน

โรงเรียนในอำเภอ บางเสาธง ซึ่งมีทั้งหมด ๑๒ โรงเรียน

โรงเรียนในอำเภอ บางพลี ซึ่งมีทั้งหมด ๒๓ โรงเรียน

โรงเรียนในอำเภอ บางบ่อ ซึ่งมีทั้งหมด ๓๔ โรงเรียน

วิสัยทัศน์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต ๒ เป็นองค์กรที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาที่ทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณธรรมและคุณภาพตามมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐาน”หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”^๕

^๔ วิกิพีเดีย, เขตพื้นที่การศึกษา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/เขตพื้นที่การศึกษา> [๑ สิงหาคม ๒๕๕๙].

^๕ สพป.สป.๒, วิสัยทัศน์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.nsm.go.th> [๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙].

๒.๒ การจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๒.๑ ความหมายและความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

การกำหนดความหมายของคำว่า “หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย” สำหรับเด็กปฐมวัยย่อมแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้นำไปใช้ ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการที่ต่างกัน ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมีความหลากหลาย อันเป็นแนวทางกำหนดการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมวัยดังนี้

๑. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในความหมาย กิจกรรมเน้นเด็กเป็นสำคัญคือ กิจกรรมเน้นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งมาจากเด็ก ๆ เป็นผู้เลือกตัดสินใจทำ โดยมีครูเป็นผู้ให้ความสนับสนุนและคอยช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรมนั้น ในระยะเวลาขณะนั้น การจัดประสบการณ์มุ่งเน้นให้เด็กได้รับทั้งเนื้อหาและคุณค่าที่สำคัญ อันได้แก่ มนุษย์สัมพันธ์ การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การรู้จักค้นหา ค้นพบ และการแสดงออก สิ่งต่าง ๆ มาจากความสนใจของเด็ก ครูไม่ได้วางแผนเนื้อหาและกิจกรรมการสอนไว้ก่อน บทบาทการสอนจึงออกมาในรูปอาศัยการสังเกต บทบาทของการวางแผนจึงมีความหมายเปรียบเทียบ การรวบรวมข้อมูลผ่านการสังเกต และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และการใช้ข้อมูลเพื่อเลือกประสบการณ์การเล่นให้เหมาะสม เด็กเป็นศูนย์กลางของการจัดเนื้อหาและกิจกรรม

๒. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในความหมาย มวลประสบการณ์ของเด็กในโรงเรียน แนวคิดของการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เคยเป็นประสบการณ์ของเด็กในโรงเรียน มุ่งสนองความต้องการของเด็กในด้านความเป็นมนุษย์ แนวการจัดประสบการณ์ให้เด็กนั้น เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก กระบวนการกลุ่ม วิธีที่สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติต่อกันและกัน การสื่อสารระหว่างกัน การจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ผลกระทบของสังคมภายนอก มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ของเด็ก ๆ การสอนให้เด็กยอมรับในคุณค่าของวัฒนธรรมที่ตนอยู่ ครูต้องไวต่อความรู้สึกของเด็กในเรื่องของการที่เด็กเรียนรู้สถานการณ์ต่าง ๆ และต้องเตรียมวิธีการ ควบคุมสถานการณ์ในการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

๓. สำหรับแผนการสอนเป็นแนวการจัดประสบการณ์ ที่ส่วนมากผู้บริหารโรงเรียนจัดทำขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ครูนำไปใช้ในห้องเรียน การวางแผนการสอนระยะสั้น ๆ หรือเป็นระยะยาว มีระดับของรายละเอียดแตกต่างกัน บางรูปแบบเน้นกระบวนการของกิจกรรม บางแผนเน้นเนื้อหาและบางอย่างเน้นกระบวนการตั้งจุดมุ่งหมายซึ่งอธิบายได้ดังนี้

๑) แผนการสอนที่เน้นกระบวนการของกิจกรรม เน้นการอธิบายของครู เกี่ยวกับการมีขั้นตอนของกิจกรรมอะไรบ้างที่让孩子ทำ

๒) แผนการสอนที่เน้นเนื้อหา มุ่งเน้นการสอนที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงและการให้เด็กรู้จักใช้ความคิด

๓) แผนการสอนที่เน้นกระบวนการตั้งจุดมุ่งหมาย

การจัดแนวประสบการณ์โดยใช้วิธีการวางแผนการสอน เป็นวิธีที่ช่วยให้ครูใหม่ ๆ และครูที่มีประสบการณ์มาแล้วได้เข้าใจความต้องการของเด็กความสนใจของเด็ก กิจกรรมต่าง ๆ การจัดสภาพแวดล้อมเข้าด้วยกัน แผนการสอนที่ใช้กับเด็กๆ นี้ ควรกำหนดให้มีการพิจารณายืดหยุ่น การเขียนแผนเป็นการช่วยให้ครูได้แสดงกิจกรรมการวางแผนการสอนในทุกๆวันอย่างชัดเจน มีการเตรียมตัวและพัฒนาสถานการณ์ต่างๆกัน

๔. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในความหมายการจัดประสบการณ์เป็นหน่วยการเรียนรู้ หมายถึง การจัดประสบการณ์ไม่แบ่งเป็นรายวิชา แต่จัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนเป็นเรื่อง หรือเรียกว่าหน่วย นำรายวิชาต่าง ๆ มาบูรณาการกัน แต่จะเป็นเรื่องประมวลทุกรายวิชา ทั้งเนื้อหา กิจกรรมที่เด็กเรียนรู้ ลักษณะการจัดประสบการณ์เช่นนี้ ออกมาในรูปแบบของแนวการจัด ประสบการณ์ระดับประเทศ และปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับท้องถิ่น มีลักษณะเน้น แผนการสอนเป็น คู่คือครู ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล ซึ่งมีโปรแกรม เป็นการรวม ภาพรวมทั้งหมดเกี่ยวกับประสบการณ์ของเด็ก

๕. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในความหมายของโปรแกรมการศึกษาเป็นการจัด โปรแกรมการศึกษาที่มีแนวการจัดแบบเฉพาะ เช่น โปรแกรมการจัดแบบเฉพาะ เช่น โปรแกรมการจัดประสบการณ์ตามแนว มอนเตสซอรี โปรแกรมเฮดสตาร์ท โปรแกรมการสอนแบบวอลดอร์ฟ ซึ่ง ชื่อของโปรแกรมมีความหมายบอกถึงความเกี่ยวข้องของทฤษฎีแนวการจัดของโปรแกรมนั้น ๆ มี จุดมุ่งหมายของโปรแกรมแตกต่างกัน ดังนั้นเป็นที่สังเกตว่า แนวการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ เป็นข้อสะท้อนให้ดีที่สุดถึงทฤษฎีและจุดมุ่งหมาย ต่าง ๆ ของโปรแกรมนั้น ๆ

๒.๒.๒ ปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย

แนวคิดของนักปรัชญาในแต่ละยุคสมัยที่มีผู้กล่าวถึงและเป็นที่ยอมรับรวมถึงมีการนำมา ประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันมีหลายแนวคิด ที่สำคัญดังนี้^{๑๐}

จอห์น อมอส คอมินิอุส (John Amos Comenius) มีความเชื่อว่า การศึกษาควร เป็นไปตามลำดับขั้นของธรรมชาติ นอกจากนั้นคอมินิอุสยังมุ่งเน้นความคิดรวบยอดพื้นฐานที่เรา พุดถึงเสมอ ในปัจจุบัน คือ “การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ” (Learning by doing)

จอห์น ล็อก (John Locke) มีความเชื่อว่าเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวสะอาด (Clean slate) เด็กจะเติบโตเป็นคนเช่นใดนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับจากพ่อแม่ สังคม การศึกษาและ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

^{๑๐}นงนเรศ ธรรมบรร., “หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย”, รายงานวิจัย, (คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๘๓.

ฌอง ฌาค รูสโซ (Rousseau) มีความเชื่อว่าเด็กเกิดมาพร้อมกับแนวโน้มที่จะเป็นคนดี เด็กเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม เด็กควรเติบโตไปตามธรรมชาติ และบรรยากาศการเรียนการสอน ควรยืดหยุ่นได้โดยคำนึงถึงความต้องการ และความสนใจเป็นหลัก นอกจากนี้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนเด็กเล็กควรเป็นรูปธรรม

โจฮันน์ ไฮน์ริค เปสตาลลอซซี (Johann Heinrich Pestalozzi) เชื่อว่าการศึกษาระบบชาติถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนมุ่งเน้นความคิดของการจัดการหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated curriculum) และกล่าวว่าการจัดการศึกษาให้เด็กควรรวมถึงการพัฒนา ร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ

เฟรดเดอริค เฟรเบล (Friedrich Froebel) ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของการอนุบาลศึกษา หลักสูตรการศึกษาของเฟรเบลประกอบด้วยชุดของขวัญ (Gifts) และชุดอาชีพ (Occupations) ซึ่งออกแบบมาสำหรับการเรียนรู้โดยการสัมผัส ชุดของขวัญประกอบด้วย โหมมพรม ไม้บล็อก วัสดุจากธรรมชาติ รูปทรงเรขาคณิต ส่วนชุดอาชีพประกอบด้วยกิจกรรม อันได้แก่ การปั้น การตัด การพับ การร้อยลูกปัด และการเย็บปักถักร้อย กิจกรรมดนตรี ศิลปะ

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) มีความเชื่อว่าเด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การศึกษาควรมีความสัมพันธ์กับชีวิตปัจจุบันของเด็ก การสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความสนใจและความสามารถของเด็ก

มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori) เชื่อว่างานใด ๆ ที่สามารถแบ่งตามลำดับขั้นย่อย ๆ ได้และโดยอาศัยขบวนการดังกล่าว เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มอนเตสซอรีให้ความสำคัญกับการศึกษาทางด้านสัมผัส (Education of the senses) เพราะถือเป็นรากฐานของการพัฒนาสติปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกล่าวถึงปรัชญาว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง ๕ ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม และวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม^{๑๑}

อวยชัย เลิศยโส กล่าวว่าการศึกษาก่อนวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง ๖ ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของ

^{๑๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเอกชน”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

เด็กแต่ละคน ตามศักยภาพอย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ จะเป็นประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคม ที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความสุข กับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อพัฒนาให้เด็กได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า^{๑๒}

จากการศึกษาปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย แสดงให้เห็นว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปีมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ที่สมดุลตามศักยภาพและเหมาะสมกับวัย จัดการศึกษาเพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม เด็กควรเติบโตตามธรรมชาติ และบรรยากาศการเรียนการสอน ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นหลัก มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๓ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๑. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากความต้องการและความสามารถ ตลอดจนวัย ประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นตัวเด็กเป็นสำคัญและมุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน แบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และการสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ที่มีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสเด็กทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนาตามศักยภาพ รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและวิถีความเป็นอยู่ของเด็ก ตลอดจนพัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

๒.การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ควรอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ทั้งภายในและภายนอกบ้านหรือห้องเรียน(สำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย) พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศถ่ายเท อบอุ่นสบายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกบ้านหรือห้องเรียนจึงเป็นเสมือนสังคมย่อยหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะ

^{๑๒}อวยชัย เลิศยະโส, “การดำเนินงานตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗.

เรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย

๓.การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ตามความต้องการของเด็กโดยที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง ๒ ฝ่าย ทั้งนี้พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็กส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของเด็กแต่ละคนที่ตนเองดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผนการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กควรรู้จักพัฒนาตนเองในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธีและปรับปรุงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆให้เหมาะกับเด็กในแต่ละช่วงวัย

๔.การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนหรือการส่งเสริมการเรียนรู้ ในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ การเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นจากความสนใจและโอกาสในการลงมือกระทำจริงในวิถีชีวิตประจำวัน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่าน การเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

๕.การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กจะต้องสังเกตและประเมิน ทั้งการอบรมเลี้ยงดู ของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าเป็นไปตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการเด็ก จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงานของเด็ก จากพฤติกรรม การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง จากข้อมูลครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรม ชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

๖.ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับผู้เลี้ยงดูเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยน

ข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกัน รับผิดชอบ หรือ ถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้เลี้ยงดูเด็กจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองด้วยกันเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญ คือ ต้องมีพัฒนาการที่มีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน การจัดการเรียนรู้ยึดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้และจัดกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน โดยถือว่าการเล่นอย่างมีจุดหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก^{๑๓}

๒.๓ ไตรสิกขา

๒.๓.๑ ศิล หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมทางกาย และวาจาในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ และทางสังคม ดวยตา หู จมูก ลิ้น กาย วาจา ศิลมีองค์ประกอบ ๔ หมวด คือ

๑. ปาฏิโมกขสังวรศีล เป็นศีลที่เกิดจากวินัยแม่บทของชุมชน การอยู่รวมกันเป็นชุมชนตลอดจนสังคมประเทศชาติ ซึ่งต้องมีระเบียบกฎกติกาที่มีข้อปฏิบัติในการอยู่รวมกัน เพื่อคุมชุมชนให้อยู่ในแบบแผนเดียวกันอย่างประณีต สงาม และกำกับความประพฤติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการมีชีวิตแบบนั้นสำหรับคนทั่วไปในสังคมเราถือเอาศีล ๕ เป็นหลักในการกำกับการอยู่รวมกันเพื่อความสงบสุข และ เป็นฐานให้ชีวิตของแต่ละคนสามารถก้าวไปสู่จุดหมายที่สูงขึ้นได้นอกจากจะต้องรักษาศีล ๕ แล้ว ในสังคมที่เป็นสวณยอย เช่น ประเทศ องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ยังมีความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามวินัยแม่บทที่เป็นสวณเฉพาะของตนเองอีก เช่น กฎหมาย และจรรยาบรรณของวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

๒. อินทริยสังวรศีล คือ การรู้จักใช้ตา หู จมูก ลิ้น กายให้โดยเฉพาะตอง ดูเป็นฟังเป็น ซึ่งจะต้องใช้อย่างมีสติให้เกิดปัญญาไม่ไหลไปตามความยินดียินร้ายชอบชัง หลักปฏิบัติที่สำคัญในการใช้อินทริย คือ

๑) ตองรู้จักพิจารณาเลือกเฟ้นสิ่งที่รับรู้เช่นดูหรือฟังโดยแยกแยะได้อย่างรู้เท่าทัน วาสิ่งต่างๆ เหล่านั้นดีงามหรือไม่ เป็นคุณประโยชน์หรือมีโทษภัย แล้วหลีกเลี่ยงสิ่งที่ชั่วร้ายเป็นโทษภัย และรับรู้รับฟังแต่สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์

^{๑๓}กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖.

๒) ต้องรับรู้ว่ามีสติ ควบคุมตนเองได้ รู้จักประมาณ รู้อดี ไม่ปล่อยตัวไหลมหลงมัวเมาตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านั้น

๓) ไม่เห็นแก่ความสนุกสนานบันเทิงไม่ติดอยู่แค่ความชอบใจไม่ชอบใจ แต่รู้จักรับรู้ให้ได้อรรถาธิบายที่เป็นประโยชน์สูงขึ้นไกว้นั้น ที่สำคัญคือต้องให้ไดปัญญา และคติที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชีวิต และสังคม

๓. ปจจัยปฏิเสวนา คือ การเสพบริโภคอาหารเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ปจจัยเครื่องใช้สอย ต่างๆ รวมถึงอุปกรณ์เทคโนโลยีด้วยความรู้ความเข้าใจมองเห็นคุณค่าประโยชน์ที่แท้จริงโดยมีหลักในการปฏิบัติ ดังนี้

๑) บริโภคด้วยความรู้ตระหนักรู้ว่า สิ่งเหล่านั้นมิใช่เป็นจุดหมายของชีวิตแต่เป็นปจจัยที่ช่วยเกื้อหนุนให้เราสามารถพัฒนาชีวิต และทำการสร้างสรรค์ประโยชน์ที่สูงยิ่งขึ้นไป

๒) บริโภคด้วยความรู้เท่าทันต่อวัตถุประสงคที่แท้จริง ที่มุ่งให้เกิดคุณประโยชน์มิใช่เพื่ออวดโก้ แสดงฐานะ หรือทำตามค่านิยมที่เลื่อนลอย

๓) บริโภคโดยพิจารณาจัดสรรควบคุมปริมาณ ประเภท และคุณสมบัติของสิ่งเหล่านั้นให้เหมาะสมพอดีกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบริโภคเช่นบริโภคอาหารในปริมาณ และประเภทซึ่งพอดีกับความต้องการของร่างกายที่จะช่วยให้มีสุขภาพดี

๔) สามารถละเว้นหรือเลิกเสพบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นปจจัยเกื้อหนุนชีวิต เช่น สิ่งที่เป็นโทษทำลายสุขภาพต่างๆ ได้

๔. อาชีพปาริสุทธิตีล คือ การทำมาหาเลี้ยงชีพอาชีพทุกอย่างตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ ปัญหาชีวิต แก้ปัญหาสังคม หรือเพื่อการสร้างสรรค์อะไรสักอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องประกอบอาชีพให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์นั้นๆ ลักษณะสำคัญของอาชีพที่จะประกอบมี ดังนี้

๑) เป็นอาชีพที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ก่อเวรภัย หรือสร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่สังคม

๒) เป็นอาชีพที่ช่วยแก้ไข้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ชีวิต และสังคมในทางใดทางหนึ่ง

๓) เป็นอาชีพที่ช่วยให้ผู้ทำได้พัฒนาชีวิตของตนให้งอกงามยิ่งขึ้นทั้งในด้านพฤติกรรม ดานจิตใจ และดานปัญญา

๔) เป็นอาชีพที่ไม่ทำลายคุณค่าของชีวิต และไม่เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต แต่ทำให้ชีวิตของผู้ประกอบอาชีพนั้นมีคุณค่าทางภูมิใจ

๕) เป็นอาชีพที่ทำให้ได้ปจจัยเลี้ยงชีวิตมาด้วยกำลังกาย สติปัญญา ความเพียรพยายามความสามารถ และฝีมือของผู้ประกอบอาชีพนั้น และทำให้ได้ฝึกฝนพัฒนาความเชี่ยวชาญ ชัดเจน หรือฝึกปรือฝีมือในทางสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป ในส่วนของเด็กซึ่งยังไม่มีอาชีพจะได้ของบริโภค

ทั้งหมดปัญญาจะเป็น ตัวปลดปล่อยทำให้เป็นอิสระ สามารถดับทุกข์แก้ไขปัญหาได้การพัฒนาปัญญา เป็นเรื่องกว้างขวางแยกออกไปได้หลายด้าน และมีหลายชั้นหลายระดับ เช่น

๑.ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ

๒. ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินเขาสู่วิถีชีวิตที่ถูกตอด้งามไคแก ความรู้ความเข้าใจในระบบ แห่ง ความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยสืบเนื่องสงผลตอกันตามเหตุปัจจัยมองเห็นภาวะ และ กระบวนการที่ชีวิต สังคม และโลกมีความเป็นมา และจะเป็นไปตามกระแสแห่งเจตจำนง และเหตุปัจจัยที่ ประกอบสร้างสมจัดสรร และมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นทั้งหลาย

๓.ปัญญาที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ด้งามไคแกความรู้เขาใจในความจริง ของสังขาร คือ โลก และชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมดาของธรรมชาติ จนสามารถวางใจถูกตอด้องตอสิ่งทั้งหลายทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระไคโดยสมบูรณ์ และมีชีวิตที่เปนอนุญด้วยปัญญา อย่างแท้จริง^{๑๕}

๒.๔ แนวคิดการศึกษาปฐมวัย

๒.๔.๑ แนวคิดด้านความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

มาสโลว์ ได้สรุปลักษณะของการงุ่ใจไว้ว่า การงุ่ใจจะเป็นไปอย่างมีระเบียบลำดับชั้นของ ความต้องการ หรือตามทฤษฎีของมาสโลว์ จะมีลักษณะตามลำดับจากต่ำไปหาสูง ๕ ชั้น ดังนี้

๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการ พื้นฐานของมนุษย์ เน้นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่มยา รักษาโรค ความต้องการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนองเลยในด้านนี้ โดย ปกติแล้วองค์กรทุกแห่งมักตอบสนองความต้องการของแต่ละคนด้วยวิธีการทางอ้อมคือการจ่ายเงิน ค่าจ้าง

๒. ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security safety needs)ถ้าความต้องการ ทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้วมนุษย์จะมีความต้องการในชั้นสูงต่อไปคือ ความ ต้องการความปลอดภัย หรือมีความมั่นคงต่างๆ ความต้องการความปลอดภัยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการ ป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการดำรงชีพ เช่นความมั่นคงใน หน้าที่การงาน สถานะทางสังคม

^{๑๕}พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒.

๓. ความต้องการทางด้านสังคม (Social or belongingness needs) ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้วก็จะมีความต้องการสูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และความรู้สึกว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ

๔. ความต้องการมีฐานะเด่นทางสังคม (Esteem or status needs) ความต้องการขั้นต่อมาเป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้ คือ ความมั่นใจในตนเองเรื่อง ความสามารถ ความรู้ และความสำคัญของตนเอง รวมทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรืออยากให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

๕. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Self – actualization or self – realization) เป็นความต้องการในระดับสูงของมนุษย์ ก็คือ ความต้องการที่จะสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิด หรือความคาดหวัง ทะเยอทะยานใฝ่ฝัน ในขั้นนี้จะเกิดขึ้นและมักเป็นความต้องการที่เป็นอิสระเฉพาะแต่ละคน ซึ่งต่างก็มีความนึกคิดใฝ่ฝันที่อยากประสบความสำเร็จในสิ่งอันสูงส่งในทัศนะของตนเอง^{๑๖}

๒.๔.๒ แนวคิดที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

๑. ความหมายของการเจริญเติบโต พัฒนาการวุฒิภาวะ และการเรียนรู้

๑) พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ด้านการทำหน้าที่ของอวัยวะการจัดระเบียบส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก จะเป็นไปอย่างสมวัย

๒) การเจริญเติบโต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณ เช่น ขนาดของร่างกายและอวัยวะเกิดจากการเพิ่มจำนวนและขนาดของเซลล์ และส่วนหล่อเลี้ยง ทำให้รูปร่างเปลี่ยนในส่วนของ น้ำหนัก ส่วนสูง ขนาดลำตัว รวมทั้งอวัยวะโครงสร้างภายในเพื่อทำหน้าที่ให้เหมาะสม

๓) วุฒิภาวะ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ เป็นผลรวมที่เกิดจากอิทธิพลของยีน (Genes) ซึ่งถ่ายทอดทางพันธุกรรม วุฒิภาวะมีความสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ แต่ไม่ได้เป็นผลมาจากการเรียนรู้ ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งความสามารถบางอย่างอาจจะไม่เกิดขึ้นหรือเกิดช้ากว่าที่ควรได้

^{๑๖}เพ็ญนิภา ปินะธา, “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (๔ MAT) และกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู เรื่องการเขียนโปรแกรมภาษาโลโก้ (LOGO) รายวิชาคอมพิวเตอร์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (หลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

๔) การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเบนคูรา มนุษย์สามารถเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น ดังนั้นพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์จึงได้รับอิทธิพลจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก การเรียนรู้ของเด็กเป็นการมาจากการประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม และมีการฝึกฝนตั้งแต่วัยทารก ในการเรียนรู้ของเด็กนั้น สิ่งที่มีอิทธิพลได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ความต้องการและความสนใจของเด็ก

๒. หลักพัฒนาการเด็กปฐมวัย

๑) พัฒนาการเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขั้นตอน และเกิดขึ้นตอนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ การปฏิสนธิ ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็นเด็กและผู้ใหญ่ต่อไป

๒) พัฒนาการของมนุษย์เป็นไปอย่างมีแบบแผนเฉพาะ เมื่อเด็กเกิดมาล้มตาดูโลกก็จะนอนแบบเบาะมาก่อน แล้วพัฒนาไปสู่การ คว่ำ นั่ง คืบ คลาน ยืน และเดินในที่สุด

๓) พัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกจะมีผลต่อพัฒนาการในระยะต่อไป พัฒนาการทุกด้านจะมีความสัมพันธ์กันหมด แต่ละส่วนจะส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน ถ้าพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งบกพร่องจะนำไปสู่ความบกพร่องในด้านอื่น ๆ ด้วย

๔) พัฒนาการของมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละชีวิต ปัจจัยทางพันธุกรรมเป็นตัวกำหนดศักยภาพ ส่วนปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดโอกาส

๓. แบบฉบับของการพัฒนา

ในการพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทุกคนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแบบแผนเดียวกันดังนี้

๑) แบบแผนเฉพาะ เด็กปฐมวัยทุกคนมีลำดับขั้นของการพัฒนาเหมือนกัน เปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและมีทิศทาง โดยไม่มีการข้ามขั้นและไม่มีการหยุดอยู่กับที่ พัฒนาการขั้นต้นจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาขั้นอื่น ๆ

๒) การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้ชัดเจน ด้านการเพิ่มขนาด รูปร่างและอวัยวะต่างๆ เมื่อเด็กอายุมากขึ้น เกิดการเจริญเติบโต เนื่องจากได้รับสารอาหารเพียงพอตามความต้องการ

๓) การเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สลับซับซ้อน เกี่ยวข้องกับกลไกการทำงานภายในร่างกายที่ก่อให้เกิดความสามารถใหม่ ๆ

๔) ความสัมพันธ์ของพัฒนาการทุกด้าน มีความสัมพันธ์กันหมด การเปลี่ยนแปลงพัฒนาการด้านหนึ่งย่อมส่งผลทางบวกและทางลบให้พัฒนาการด้านอื่นด้วย

๕) ลักษณะเด่นของพัฒนาการ ลักษณะบางอย่างอาจพัฒนาเร็วกว่าลักษณะอื่น และสังเกตเห็นได้ชัด

๖) ความคาดหวังของการพัฒนา พัฒนาการมนุษย์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอน จึงสามารถทำนายและคาดหวังความสามารถอย่างคร่าว ๆ ได้ ทั้งนี้เมื่อเด็กได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องเหมาะสม

๗) ความแตกต่างภายในตัวบุคคล ธรรมชาติได้กำหนดให้พัฒนาการของส่วนต่างๆ ของระบบภายในตัวเด็กแต่ละคน มีอัตราการเจริญเติบโตไม่เท่ากัน

๘) ความแตกต่างระหว่างบุคคล แม้ว่าเด็กทุกคนจะมีแบบแผนของการพัฒนาไปในทางเดียวกัน แต่ความสามารถในการพัฒนาให้ถึงจุดเดียวกันอาจแตกต่างกัน^{๓๗}

๒.๔.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

๑. ทฤษฎีพัฒนาการของกีเซล

อาร์โนลด์ กีเซล (Arnold Gesell) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เริ่มก่อตั้งสถาบันพัฒนาการเด็กได้แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดประเมินออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑) พฤติกรรมการเคลื่อนไหว (Motor behavior) ครอบคลุมการบังคับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย และความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหว

๒) พฤติกรรมทางการปรับตัว (Adaptive behavior) ครอบคลุมความสัมพันธ์ของการใช้มือและสายตา การสำรวจ ค้นหา การกระทำต่อวัตถุ การแก้ปัญหา

๓) พฤติกรรมทางการใช้ภาษา (Language behavior) ครอบคลุมการที่เด็กใช้ภาษา การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

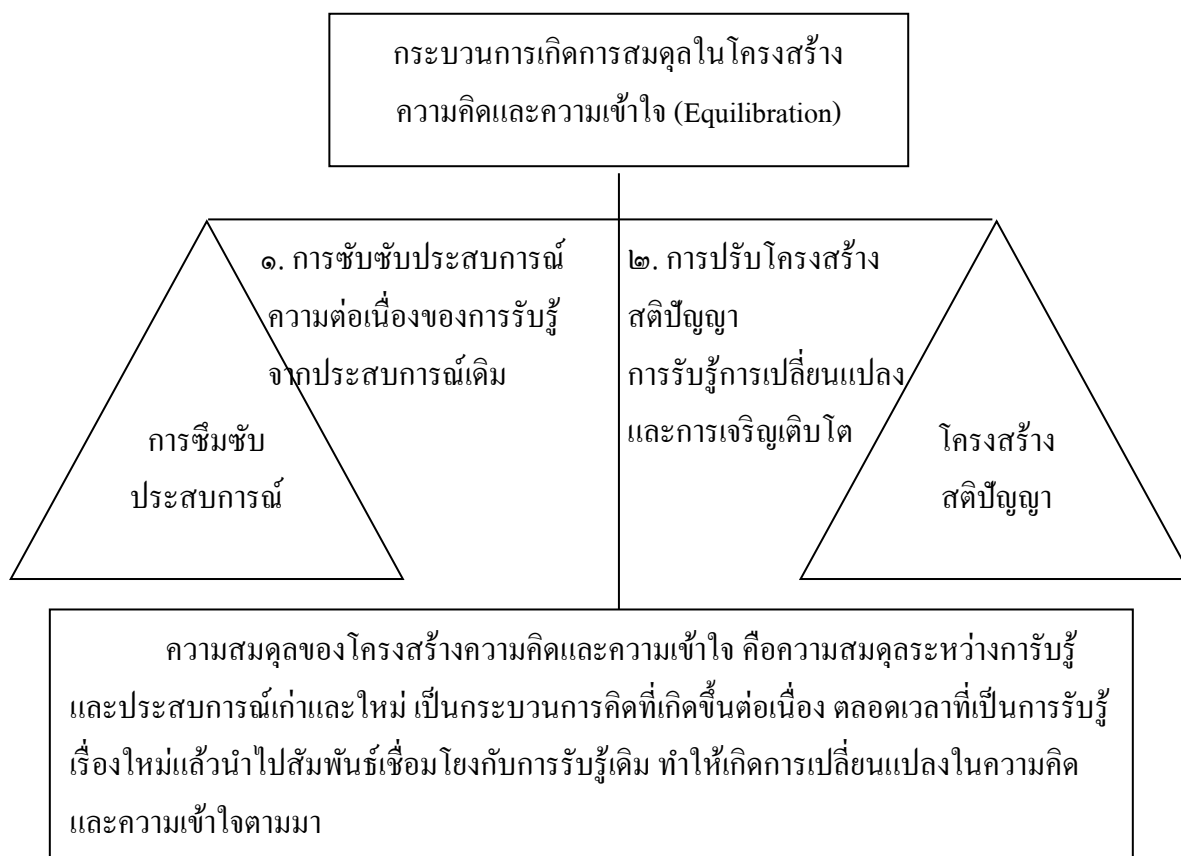
๔) พฤติกรรมส่วนตัวและสังคม (Personal – social behavior) ครอบคลุมการฝึกปฏิบัติส่วนตน เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย การฝึกต่อสภาวะสังคม เช่น การเล่น การตอบสนองผู้อื่นจากแนวคิดของกีเซล นำมาอธิบายพัฒนาการของมนุษย์ในด้านการเจริญเติบโต พัฒนาการด้านร่างกายสามารถนำไปเชื่อมโยงกับพัฒนาการด้านสติปัญญาได้ แนวคิดดังกล่าวมีบทบาทในการจัดกลุ่มเด็กเข้าเรียนโดยจัดกิจกรรมให้เหมาะกับวุฒิภาวะของเด็กแต่ละคน

๒. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสที่เป็นที่รู้จักในฐานะผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของความเป็นมนุษย์ อยู่ที่มนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งปรากฏอยู่ในตัวเด็กตั้งแต่แรกเกิด นอกจากนี้ เพียเจต์เน้นเรื่องการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อเด็กปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ในสังคมนั้น ๆ อิทธิพลของ

^{๓๗} นภาพร พรหมจันทร์, “ผลการใช้เกมการศึกษาที่คัดสรร ต่อการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, หลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

ทฤษฎีนี้ มีบทบาทในการจัดแนวประสบการณ์ในระดับปฐมวัย ปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ของกระบวนการเกิดความสมดุลในโครงสร้างความคิดและความเข้าใจระหว่างการซับซ้อนประสบการณ์ และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ ๒.๑

ภาพที่ ๒.๑ ปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ของกระบวนการเกิดความสมดุลในโครงสร้างความคิดและ

จากภาพที่ ๑ อธิบายไว้คือ การซึมซับประสบการณ์ (Assimilation) คือ กระบวนการที่อินทรีย์ได้ดูดซึมสิ่งแวดล้อมจากประสบการณ์เดิมของตนเอง ขอบเขตของการดูดซึมนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของอินทรีย์นั้น ๆ เช่น เด็กเห็นส้มครั้งแรกบอกว่าลูกบอล เพราะประสบการณ์เดิมรู้จักว่า ลูกบอลเป็นลูกกลม ๆ เมื่อเขาพบเห็นสิ่งใหม่เขาสามารถรู้ได้จากประสบการณ์เดิมเท่านั้น

๓. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา มีดังนี้

โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) เป็นนักจิตวิทยา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสติปัญญา แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ศึกษาสติปัญญาโดยใช้หลักการวิวัฒนาการทางชีววิทยา (Biological Evolution) จำแนกความสามารถหรือสติปัญญาของมนุษย์ ไว้ ๙ ด้าน ดังนี้

๑) สติปัญญาด้านภาษา (Linguistic intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถด้านภาษาสูง อาทิ นักเล่านิทาน นักพูด ความสามารถในการใช้ภาษา ในการอ่านล้อย่อม การอธิบาย กวี นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทละคร บรรณาธิการ

๒) สติปัญญาด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical / Mathematics intelligence) หมายถึง กลุ่มผู้มีความสามารถในการใช้ตัวเลข อาทิ นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ นักสถิติ กลุ่มผู้ให้เหตุผลที่ดี เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักดาราศาสตร์ นักตรรกศาสตร์ นักคอมพิวเตอร์

๓) สติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual / Spatial intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถมองเห็นภาพทิศทาง แผนที่ที่กว้างใหญ่ อาทิ นายพรานป่าผู้นำทาง รวมถึงผู้ที่มีความสามารถมองความสัมพันธ์ มองเห็นแสดงออกเป็นภาพรูปร่างในการจัดการพื้นที่ เนื้อที่ การใช้สี เส้น พื้นผิว รูปร่าง อาทิ สถาปนิก นักออกแบบ นัณฑนาการ นักประดิษฐ์

๔) สติปัญญาด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว (Bodily / Kinesthetic intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ร่างกายของตนเอง แสดงออกทางความคิด ความรู้สึก อาทิ นักแสดง นักกีฬา นักฟ้อนรำทำเพลง นักประดิษฐ์

๕) สติปัญญาด้านดนตรี (Musical / Rhythmic intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรี ได้แก่ นักดนตรี รวมถึงความไวในเรื่อง จังหวะ ทำนอง เสียง

๖) สติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Intrapersonal intelligence) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้ รวมถึงความสามารถในการสังเกตน้ำเสียง ในหน้า ท่าทาง ทั้งยังมีความสามารถสูงในการรู้ถึงลักษณะ ต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ภาพของมนุษย์ และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม

๗) สติปัญญาด้านตน หรือ การเข้าใจตนเอง (Intrapersonal intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการรู้จักตนเอง และสามารถประพฤติปฏิบัติตนได้จากความรู้สึกและการรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่น มีจุดอ่อน จุดแข็งในเรื่องใด

๘) สติปัญญาด้านการรักธรรมชาติ (Naturalistic intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ และปรากฏการณ์ธรรมชาติ เข้าใจความสำคัญของตนเองและสิ่งแวดล้อม

๙) สติปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential intelligence) หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการไตร่ตรอง คำนึง สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ การเข้าใจ การกำหนดของชีวิต และรู้เหตุผลของการดำรงชีวิตอยู่ในโลก

๔. ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ มีดังนี้

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นแพทย์ทางการรักษาโรคประสาท ฟรอยด์ให้ความสำคัญของเด็กวัย ๕ ปีแรกของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต เขาเชื่อว่าวัยสำคัญที่สุดของชีวิตเป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ

ฟรอยด์กล่าวว่า โครงสร้างทางบุคลิกภาพ ประกอบด้วย อิด (Id) อีโก้ (Ego) และ ซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego) ซึ่งเป็นการทำงานของบุคลิกภาพภายในพลัง 3 สิ่งนี้

อิด (Id) คือ บุคลิกภาพส่วนที่เป็นจิตไร้สำนึก เป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติ ที่สั่งให้มนุษย์กระทำการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตามที่ตนต้องการ เป้าหมายคือความพึงพอใจ

อีโก้ (Ego) คือบุคลิกภาพส่วนที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เป็นส่วนที่มนุษย์ปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยเป็นหลักแห่งความจริง (Reality principle)

ซูเปอร์อีโก้ (Super ego) คือ บุคลิกภาพที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากค่านิยมและมาตรฐาน จริยธรรม ของบิดามารดา เป็นส่วนที่ควบคุมมนุษย์ให้เลือกทำแต่สิ่งที่ตนคิดว่าดี และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อมาตรฐานจริยธรรมของตน (Conscience) บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีคือบุคคลอีโก้ สามารถปรับให้เกิดความสมดุลระหว่างแรงขับตามธรรมชาติของอิด กับมาตรฐานจริยธรรมของซูเปอร์อีโก้

๕. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ เจอร์รอม บรูเนอร์

เจอร์รอม บรูเนอร์ (Jerom Bruner) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่สืบสานความคิดของ เพียเจต์ โดยเชื่อว่าพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการภายในของอินทรีย์ ทฤษฎีของบรูเนอร์ เน้นหลักการ กระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยลักษณะ ๔ ข้อ คือ แรงจูงใจ (Motivation) โครงสร้าง (Structure) ลำดับขั้นความต่อเนื่อง (Sequence) และการเสริมแรง (Reinforcement) หลักการที่เป็นโครงสร้างของมนุษย์ บรูเนอร์แบ่งขั้นพัฒนาการคิดในการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น ๓ ขั้นดังนี้

๑) ขั้นการกระทำ (Enactive stage) เด็กเรียนรู้จากการกระทำและการสัมผัส

๒) ขั้นคิดจินตนาการหรือการสร้างมโนภาพ (Pictorial stage) เด็กเกิดความคิดจินตนาการ รับรู้ความเป็นจริง และความคิดจินตนาการด้วย

๓) ขั้นใช้สัญลักษณ์และความคิดรวบยอด (Symbolic stage) เด็กเริ่มเข้าใจเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ รอบตัว และพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ

๖. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา

อัลเบิร์ต แบนดูรา กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเกิดจากพฤติกรรม บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับสิ่งแวดล้อม โดยจะเรียนแบบจากตัวแบบ จากการสังเกตพฤติกรรม ตัวแบบ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ประกอบด้วย ๔ กระบวนการ ดังนี้

๑) กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attention process) คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กได้สังเกตตัวแบบ และตัวแบบนั้นดึงดูดให้เด็กสนใจที่จะเรียนแบบ

๒) กระบวนการคงไว้ (Retention process) คือ กระบวนการบันทึกที่รหัสเป็นความทรงจำที่เด็กจะต้องมีความแม่นยำในการบันทึกสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ยินเก็บเป็นความทรงจำ ทั้งนี้เด็กจะดึงข้อมูลจากตัวแบบในโอกาสที่เหมาะสม

๓.) กระบวนการแสดงออก (Motor reproduction process) คือ การแสดงผลการเรียนรู้เรียนด้วยการกระทำ คือ การที่เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนรู้จากตัวแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ เด็กต้องแสดงพฤติกรรมออกมา เป็นการกระทำออกมาในรูปแบบการใช้กล้ามเนื้อ แล้วจะทราบผลของการกระทำจากประสบการณ์เหล่านั้น

๔) กระบวนการจูงใจ (Motivational process) คือ กระบวนการเสริมแรงให้กับเด็กเพื่อแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ถูกต้อง โดยเด็กเกิดการเรียนรู้จาก การเลียนแบบ ตัวแบบที่มาจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมากกว่าบุคคลอื่น ๆ แนวคิดของแบนดรูรา เน้นพฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่สามารถปรับหรือเปลี่ยนได้จากการเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นในการเรียนรู้สังคม โดยใช้การสังเกตจากตัวแบบที่เด็กเห็น

๗. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ลอเรนส์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ได้ศึกษาการให้เหตุผลเชิงวัฒนธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นผู้ใหญ่ เป็นการศึกษาแบบระยะยาว และได้ตั้งทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ๖ ขั้น มีระดับความคิดทางจริยธรรม ๓ ระดับ ดังนี้

๑) ระดับเริ่มมีจริยธรรม มีลักษณะทำตามสังคมกำหนดว่าดีหรือไม่ดี ส่วนใหญ่มองผลการกระทำว่าได้รับความเจ็บปวดหรือพึงพอใจ และทำตามกฎเกณฑ์ ที่ผู้มีอำนาจเหนือตนแบ่งปัน

ขั้นที่ ๑ เด็กเคารพกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษ

ขั้นที่ ๒ ใช้หลักการแสวงหารางวัล เลือกทำแต่สิ่งที่น่าสนใจมาให้นั่น การมองความสัมพันธ์ยังแคบเด็กปฐมวัยอยู่ใน ๒ ขั้นนี้ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก เด็กจะอยู่ในขั้นหลบหลีกการลงโทษ คือ ตามหลักเหตุผลทางจริยธรรม การที่เด็กทำตามพ่อแม่สั่งสอน ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะเด็กไม่ต้องการถูกลงโทษได้รับความเจ็บปวด จึงละเว้นสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกว่าไม่ควรทำ การอบรม พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่สำคัญ

๒) ระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ มีลักษณะคล้อยตามประเพณีนิยม

ขั้นที่ ๓ เกณฑ์การตัดสินความถูกต้องอยู่ที่ผู้อื่นเห็นชอบการกระทำดี คือ ทำสิ่งที่ผู้อื่นพอใจ ช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้สังคมยอมรับ

ขั้นที่ ๔ เกณฑ์การตัดสินความถูกต้องอยู่ที่ความเป็นระเบียบของสังคม และการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม ทำตามหน้าที่ของตน

๓) ระดับมีจริยธรรมของตนเอง มีลักษณะการกำหนดหลักการทางจริยธรรมให้แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ ๕ คิดถึงกฎที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม คำถึงสิทธิส่วนบุคคล
ยอมรับกฎเกณฑ์ร่วมกัน

ขั้นที่ ๖ คำนึงถึงหลักจริยธรรม ตัดสินความถูกผิดจากจริยธรรมที่ตนนับ
ถือ จากเหตุผลไม่คล้อยตามสังคม^{๑๘}

๒.๕ ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษา

๒.๕.๑ ด้านปัจจัยเบื้องต้นตามหลักไตรสิกขา

๑. ความพร้อมในเรื่องบุคลากร บุคลากรในโรงเรียนถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง
ในการจัดการศึกษา เพราะบุคลากรในโรงเรียนถือได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิต มีความรู้สึกและมีอะไรอีกหลาย
อย่างที่แตกต่างกันไปจากปัจจัยที่เป็นทรัพยากรในการบริหารงาน ภารกิจขององค์กรจะประสบ
ความสำเร็จหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรเป็นสำคัญ ในส่วนของการจัดการศึกษาใน
ระดับปฐมวัยก็เช่นกันบุคลากรที่สำคัญคือ ครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและมีอิทธิพลต่อ
การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กมากที่สุดในช่วงที่เด็กอยู่ในโรงเรียน ครู
ผู้ดูแลจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้

ความสามารถ รู้จักรับผิดชอบ รักเด็ก อุบนิสยอ่อนโยน จิตใจโอบอ้อมอารี มีความยุติธรรม มีลักษณะ
เป็นผู้นำเพื่อจะเป็นผู้ที่ให้การดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เปรียบเสมือน
การวางรากฐานของประเทศ ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนแต่ละระดับ
ปฐมวัยไว้ ดังนี้

๑) ด้านความรู้ความสามารถ

๒) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๓) ครูผู้สอนควรมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านบุคลากรในการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น บุคลากรต้องมี
คุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถที่ตรงกับการศึกษาในระดับปฐมวัย ต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ
มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีเมตตา อารมณ์ดี ใจดี มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ สุภาพเรียบร้อย มีความ
อดทน และเป็นคนช่างสังเกต มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและมีความพร้อมในการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก เพื่อเด็กในระดับปฐมวัยจะได้เติบโตขึ้นด้วยความพร้อมทั้งร่างกาย
จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

^{๑๘}นภาพร พรหมจันทร์, “ผลการใช้เกมการศึกษาที่คัดสรร ต่อการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย”,
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, (หลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

๒. ความพร้อมในเรื่องงบประมาณในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยความพร้อมทางด้านงบประมาณเป็นสำคัญ เพราะถือเป็นทรัพยากรหลักในการจัดการศึกษา ดังที่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กล่าวว่า งบประมาณเป็นพันธกิจหนึ่งขององค์กรที่ดำเนินการจัดการด้านการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายในการให้บริการและผลผลิตที่จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดตามที่กำหนดไว้เพื่อให้ศูนย์การพัฒนาการศึกษาปฐมวัยบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ^{๑๔}

สรุปได้ว่าความพร้อมทางด้านงบประมาณเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ด้านประสบการณ์สำหรับเด็กในระดับปฐมวัย เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารการศึกษาปฐมวัย ที่จำเป็นต้องใช้ในการแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่เป็นในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

๓. ความพร้อมในเรื่อง วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ การจัดห้องเรียนในชั้นเด็กเล็ก นั้นมีผลต่อพฤติกรรมทั้งของครูและนักเรียน การจัดห้องเรียนที่เหมาะสมจะช่วยป้องกันพฤติกรรมที่รบกวนชั้นเรียน และส่งเสริมการรักษาวินัยในชั้นเรียนด้วย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าการจัดห้องเรียน ที่เหมาะสมเป็นที่มาของการทำความดีการจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน โดยเน้นความเป็นธรรมชาติของบรรยากาศการปลูกต้นไม้ที่หลากหลาย มีลักษณะของต้นไม้และใบไม้ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ที่มีอายุมาก จนถึงไม้ประดับตามบริเวณต่าง ๆ ซึ่งเด็กสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ การสังเกตความแตกต่างของต้นไม้ชนิดต่างๆ เช่น ลักษณะของใบไม้ ดอกไม้ เป็นต้น สำหรับเครื่องเล่นกลางแจ้งในสนามที่เชื่อมโยงสิ่งปลูกสร้างที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจของเด็ก ลักษณะของเครื่องเล่นในโรงเรียนจะมีส่วนต่าง ๆ ที่เด็กสามารถปีนป่าย โหนตัวลื่นตัวลงมา ทรงตัวในสะพานแกว่ง ลอดอุโมงค์ที่เชื่อมกันอย่างต่อเนื่อง และมีบางส่วนที่อยู่สูงกว่าระดับพื้นในระดับที่เหมาะสม เด็กสามารถเริ่มต้นการเดินทางสั้น ๆ โดยการเคลื่อนร่างกายในลักษณะของการปีนขึ้นทางตาข่ายเชือก หรือทางบันได และจะมีระยะทางสั้นให้เด็กได้เดินหรือวิ่งก่อนที่จะถึงตำแหน่งที่จะให้เลือกระหว่าง การเดินผ่านสะพานแขวน หรือลื่นตัวลงมาทางกระดานไ้ลื่น เครื่องเล่นกลางแจ้งนี้ท้าทายความสามารถและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ในขณะที่เด็กกำลังอยู่ ณ ตำแหน่งใดของชุดเครื่องเล่น พัฒนาการของเด็กจะทำงานมากกว่าหนึ่งด้าน เช่น ในการปีนตาข่ายเชือก เด็กจะต้องใช้ทั้งกล้ามเนื้อมัดเล็ก และมัดใหญ่ของ ทั้งร่างกายในการเคลื่อนตัวบนตำแหน่งของตาข่ายที่ละช่อง เด็กจะต้องมีการคิด ตัดสินใจ การคาดคะเนถึงการลงน้ำหนักในแต่ละตำแหน่ง เพื่อให้เกิดความสมดุล ไม่ตกลงมา การทำงานของสมองในการคิด วางแผน คาดคะเน การแก้ปัญหา จะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเคลื่อนร่างกายไปในตำแหน่งที่ตนเองจะเคลื่อนที่ไป นอกจากนี้

^{๑๔}กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗), หน้า ๒๔.

เด็กยังจะต้องมีการปรับตัวเองทางด้านสังคม เช่น การรู้จักรอให้ถึงเวลาที่จะได้เล่น การหลบหลีกซึ่งกันและกันในตำแหน่งที่เดินสวนทางกัน^{๒๐} หลักเกณฑ์การจัดอาคารเรียนและการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย มีดังนี้

๑) การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

๒) การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ บริเวณภายนอกห้องเรียน และสนามเด็กเล่น มีความสำคัญเช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า สถานศึกษาทุกแห่ง แม้จะมีสภาพพื้นที่แตกต่างกัน แต่โดยทั่วไปในพื้นที่อาณาบริเวณของสถานศึกษา จะมีเสาธง หอพระ ถนน สนามเด็กเล่น สนามกีฬา แหล่งน้ำ แปลงเกษตร เรือนเพาะชำ สวนป่า หรือหากสถานศึกษาได้ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง มีพื้นที่จำกัด อย่างน้อยก็ควรจะมีพันธุ์ไม้ ยืนต้น ที่คอยเป็นร่มเงาให้กับนักเรียนได้วิ่งเล่นอยู่บ้าง พื้นที่ของสถานศึกษาที่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย รวมทั้งผู้สอนก็สามารถสร้างสถานการณ์จากสถานที่นั้น ๆ เพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ในทุกสาระการเรียนรู้

จากการศึกษาถึงความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่และสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะขึ้นอยู่กับกระบวนการและวิธีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับเด็ก ครูต้องมีความรู้ความสามารถในการนำไปใช้ หรือดัดแปลงเป็นสื่อในกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กระดับปฐมวัยได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ ความคิดอย่างสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ที่มีส่วนส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการในการเจริญเติบโตทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน ส่งผลให้เด็กประสบผลสำเร็จทางการเรียนรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่โรงเรียนตั้งไว้^{๒๑}

๒.๕.๒ ด้านกระบวนการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

ความพร้อมด้านกระบวนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยได้กำหนดหลักการและจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอนเพื่อสนองต่อการพัฒนาทั้ง ๔

^{๒๐}พูนสุข กิจรัตน์, การสอน:หลักการและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๓๓.

^{๒๑}พัชรีย์ ชุ่มสวัสดิ์, “ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒.

ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคลมีสาระสำคัญแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เป็นการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิด – ๓ ปี ซึ่งจะเป็นแนวทางในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่ออบรมเลี้ยงดูให้มีความสมบูรณ์เต็มตามศักยภาพ ส่วนที่ ๒ เป็นแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก ๓ – ๖ ปี ตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีสาระสำคัญซึ่งได้สรุปไว้ดังนี้

๑. หลักการจัดการศึกษา

- ๑) เป็นการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กทุกประเภท ที่มีอายุระหว่าง ๓ – ๖ ปี
- ๒) เป็นการพัฒนาเด็กโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา
- ๓) เป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ๔) เป็นการจัดประสบการณ์ที่让孩子สามารถดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
- ๕) เป็นการพัฒนาเด็กโดยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- ๖) เป็นการพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม จุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กอายุ ๓ – ๖ ปี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามวัย

๒. คุณลักษณะที่ควรมีในเด็กปฐมวัย

- ๑) มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัย และมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
- ๒) ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน ร่าเริงแจ่มใส มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- ๓) มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
- ๔) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย

สรุปหลักการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในปัจจุบันมีรูปแบบการจัดที่แตกต่างกันออกไปหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาระดับนี้ จะไม่มุ่งเน้นทางด้านวิชาการ แต่จะเป็นการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

๒.๕.๓ ด้านผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

การจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีความพร้อมด้านผู้เรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมความพร้อมเกี่ยวกับงานด้านกิจการนักเรียน กล่าวคือ มุ่งส่งเสริม ด้านการเรียนและชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดไปถึงการมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ วินัยในตนเอง การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาความสามารถ ความสนใจ ความถนัดเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน ให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้มากที่สุด ดังมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

งานกิจการนักเรียน คือการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ซึ่งไม่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แก่เด็กในห้องเรียนแต่จะครอบคลุมถึงงานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. งานกิจการนักเรียนก่อนเข้าสถานศึกษาปฐมวัย
๒. งานบริการนักเรียนระหว่างที่อยู่ในสถานศึกษาปฐมวัย
 - ๑) การบริการด้านสุขภาพ
 - ๒) การบริการอาหารกลางวัน
 - ๓) การบริการเด็กที่ขาดแคลน
 - ๔) การจัดบริการด้านจริยธรรม^{๒๒}

๒.๖. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

๒.๖.๑ ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคลในแนวทางที่เขาพึงประสงค์ ผู้รายงานได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของความพึงพอใจ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายทฤษฎีด้วยกันดังนี้

มัชฌิมา เหล็กกล้า ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ส่งผลทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมความรู้สึกนั้นออกมา^{๒๓}

ศรีสุตา ญาติปลื้ม ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกรัก ชอบ พอใจ หรือเจตคติที่ดีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการหรือ

^{๒๒}เยาวพา เดชะคุปต์, การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอ กราฟฟิคดีไซน์, ๒๕๔๒), หน้า ๗๘.

^{๒๓}มัชฌิมา เหล็กกล้า, “การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้การสอนแบบร่วมมือการเรียนรู้ TAI เรื่องการหาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, (หลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖.

ความคาดหวังในทางที่ดีทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เป็นความรู้สึกที่มีความสุข เมื่อได้รับความสำเร็จตามความต้องการหรือแรงจูงใจนั้น^{๒๔}

เสาวนีย์ สุริยาประภา ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคล ซึ่งเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนเองต้องการ^{๒๕}

ศนิชา เลิศการ ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง การตอบสนองทางอารมณ์ของแต่ละบุคคล สภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความรู้สึกชอบ ทำให้มีความสุขในการเรียน เต็มใจที่จะเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ ^{๒๖}

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ทัศนคติหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคล เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนอง เป็นความรู้สึกพอใจ รู้สึกเป็นสุข เกิดความสบายใจ หรือเป็นสภาวะของอารมณ์ในทางบวก อันจะนำมาซึ่งความกระตือรือร้น มุ่งมั่นและเกิดแรงจูงใจในการเรียนหรือการปฏิบัติงานนั้น ๆ

๒.๖.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจมีหลายทฤษฎี แต่ทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย คือทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow) และทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดความพึงพอใจ (The motivation hygiene theory) ของเฮอซเบิร์ก (Herzberg)

๑. ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจมีหลายทฤษฎี ทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับได้แก่ทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับการจูงใจของมาสโลว์ ทฤษฎีที่เป็นที่รู้จักและยอมรับกันแพร่หลาย คือทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ ซึ่งมีข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ๓ ประการ ดังนี้

๑) ทุกคนมีความต้องการและความต้องการนี้มีอยู่ตลอดเวลาและไม่สิ้นสุด

^{๒๔}ศรีสุตา ญาติปลื้ม, “การพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบ TAI วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องอัตราส่วนและร้อยละ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (หลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗), หน้า ๖๙.

^{๒๕}เสาวนีย์ สุริยาประภา, “การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (หลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗), หน้า ๒๑.

^{๒๖}ศนิชา เลิศการ, “ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗), หน้า ๓๙.

๒) ความต้องการที่ได้รับผลตอบแทนแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

๓) ความต้องการของคนจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้ตอบสนอง มาสโลว์ ได้สรุปลักษณะของการจูงใจไว้ว่า การจูงใจจะเป็นไปอย่างมีระเบียบลำดับขั้นของความต้องการ หรือตามทฤษฎีของมาสโลว์ จะมีลักษณะตามลำดับจากต่ำไปหาสูง

๒. ทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดความพึงพอใจ เฮอชเบิร์ก กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานเรียกว่า ปัจจัยจูงใจ (Motivation factors) ๒ ปัจจัย คือ

๑) ปัจจัยกระตุ้น (Motivation factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงานซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

๒) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้า ในอนาคต สถานะของอาชีพ สภาพการทำงานเป็นต้น^{๒๗}

๒.๖.๓ การสร้างแบบวัดความพึงพอใจ

การสร้างแบบวัดความพึงพอใจมีทั้งหมด ๘ ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑ กำหนดกรอบเนื้อหาความพึงพอใจ คือ ให้เขียนนิยามซึ่งสามารถกระทำได้ด้วย

๑. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกำหนดนิยาม

๒. สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย ๕ คน

ขั้นที่ ๒ เลือกประเด็นที่วัดความพอใจและกำหนดวิธีการวัด

๓. เลือกประเด็นที่วัดความพอใจให้เลื้อมาจากกรอบเนื้อหาที่กำหนดไว้ในขั้นที่ ๑

๔. วิธีการวัดความพอใจ โดยทั่วไปนิยมใช้วิธีการจัดอันดับคุณภาพ ๕ ระดับและประเด็นการวัด

ความพอใจเป็นทางบวก คะแนนจะเป็นดังนี้

๕ หมายถึง พอใจอย่างยิ่ง / มากที่สุด

๔ หมายถึง พอใจมาก

๓ หมายถึง พอใจปานกลาง

^{๒๗}เพ็ญนิภา ปินะธา, “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (๔ MAT) และกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู เรื่องการเขียนโปรแกรมภาษาโลโก้ (LOGO) รายวิชาคอมพิวเตอร์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (หลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖), หน้า ๕๖.

๒ หมายถึง พอใจน้อย

๑ หมายถึง พอใจน้อยที่สุด

ขั้นที่ ๓ จัดทำแบบวัดความพอใจฉบับร่าง

ขั้นที่ ๔ ทดลองกลุ่มย่อย ๑ คน เพื่อตรวจสอบความมั่นคงเฉพาะหน้าขั้นต้น

ขั้นที่ ๕ ทดลองกลุ่มย่อยประมาณ ๓- ๕ เพื่อตรวจสอบความแม่นยำเฉพาะหน้า

ขั้นที่ ๖ ให้ผู้เชี่ยวชาญประมาณ ๓ ท่านตรวจสอบความแม่นยำเฉพาะหน้า และความแม่นยำ

ตรงเชิงเนื้อหา

ขั้นที่ ๗ ทดลองภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ปรับปรุงคุณภาพแบบวัดความพึงพอใจโดย
หาค่าจำแนก และค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

ขั้นที่ ๘ นำไปใช้จริง ถือว่าเป็นการทดสอบภาคสนามไปด้วย

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ทศนคติหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคล เมื่อความต้องการ
ได้รับการตอบสนอง เป็นความรู้สึกพอใจ รู้สึกเป็นสุข เกิดความสบายใจ หรือเป็นสภาวะของอารมณ์
ในทางบวก มีแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับความพึงพอใจคือ แต่ทฤษฎีที่ได้รับการ
ยอมรับอย่างแพร่หลาย คือทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow) และทฤษฎีที่
เป็นมูลเหตุทำให้เกิดความพึงพอใจของเฮอชเบอร์ก โดยมีขั้นตอนและรูปแบบของการสร้างแบบวัด
ความพึงพอใจที่หลากหลาย โดยทั่วไปนิยมใช้วิธีการจัดอันดับคุณภาพ ๕ ระดับ และประเด็นการวัด
ความพอใจเป็นทางบวก^{๒๘}

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑. งานวิจัยภายในประเทศ

จากการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาและการจัด
การศึกษาในระดับปฐมวัย ซึ่งจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

บัลลังก์ จันทบูรณ์ ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพปัญหาของการจัด
การศึกษาก่อนประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐ ด้านเป้าหมาย ส่วนใหญ่พบว่าไม่มีปัญหา ด้านหลักการ
จัดการศึกษา รูปแบบ จุดมุ่งหมาย แนวการจัดประสบการณ์และการประเมินผล ส่วนใหญ่พบปัญหา
เกี่ยวกับการจัดห้องเรียน และห้องอื่น ๆ และสถานที่สำหรับการบริการสุขภาพที่ไม่เป็นสัดส่วน

^{๒๘}ระพีพร โพธิ์ศรี, “สถิติเพื่อการวิจัย”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์,
๒๕๔๙), หน้า ๓๘.

จำนวน โตะและเก้าอี้ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอ ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดทักษะการแก้ปัญหา^{๒๙}

ยุพิน จันทรสุขสถิต (๒๕๕๕) ได้ศึกษาเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนระดับอนุบาลของผู้ปกครองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกชนระดับอนุบาลของผู้ปกครองที่ใช้มากที่สุด คือ ครุมีความรู้ ความสามารถด้านการศึกษาปฐมวัยโดยตรง การจัดประสบการณ์ การวัดผลประเมินผล โดยการสังเกตพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย^{๓๐} อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน ครูผู้สอนเป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งด้านการแต่งกายและกิริยามารยาท บริเวณโรงเรียนและห้องน้ำสะอาด ร่มรื่น สวยงาม น่ายุ่มากที่สุด มีห้องครัวและโรงอาหารให้นักเรียนเป็นสัดส่วน การแจ้งข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

พรพิมล สิริเจริญพร ศึกษาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนเอกชนเขตพื้นที่ ๘ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้บริหารและครูทั้งหมดปฏิบัติกิจกรรมในด้านหลักสูตร หรือแนวการจัดประสบการณ์ ได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน พบปัญหา คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ครูไม่เข้าใจเนื้อหาและหลักสูตร ขาดงบประมาณ ในการดำเนินการ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูไม่เข้าใจในการจัดสภาพแวดล้อม ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลา ผู้ปกครองไม่ได้อยู่กับเด็ก ผู้ปกครองไม่สนใจให้ความร่วมมือกับโรงเรียน และผู้ปกครองขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนของโรงเรียน^{๓๑}

ณัฐพร สินธุนาวา ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่าผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมหลัก โดยเฉพาะเรื่องประเภทและรูปแบบของกิจกรรม สื่ออุปกรณ์และการดูแลของครูประจำชั้นมากที่สุด การจัดบริการอาหารสำหรับเด็ก การดูแลรักษาความปลอดภัยสำหรับเด็กและการ

^{๒๙} บังลังก์ จันทบุรณ์, “แนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖.

^{๓๐} ยุพิน จันทรสุขสถิต, “เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกโรงเรียนเอกชนระดับอนุบาลของผู้ปกครองในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๔๔.

^{๓๑} พรพิมล สิริเจริญผล, “การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนเอกชนเขตพื้นที่ ๘ จังหวัดเชียงใหม่”, **รายงานวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖.

ประเมินผลตามสภาพจริงมากที่สุด และมีความต้องการให้โรงเรียนติดต่อสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองมาก^{๓๒}

พวงทอง ลักษณะพิริกษ์ ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือสนับสนุนในกิจกรรมด้านวิชาการโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และมีความพึงพอใจมากที่สุดที่เข้าร่วมกิจกรรมแต่ในด้านอื่น ๆ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อย ส่วนรูปแบบและความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกเป็นหลายด้าน ดังนี้ ด้านวิชาการ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมากในการดูแลช่วยเหลือและทำการบ้านของนักเรียน จัดหาหนังสือแบบเรียน สมุด และเครื่องเขียนให้นักเรียนก่อนเปิดภาคเรียน และช่วยเตรียมหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนให้นักเรียนระหว่างเรียน กิจกรรมที่ปฏิบัติน้อยได้แก่การช่วยเหลือจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดหาครูผู้ช่วยฝึกทักษะภาษาอังกฤษให้นักเรียน^{๓๓}

อัษฎา คำนิงวุฒิ^{๓๔} ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก คือ โรงเรียนมีพัฒนาการและความพร้อมการจัดการศึกษา เช่น ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และการบริหารงาน ต่าง ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ครูผู้สอนมีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรมเหมาะสมกับอาชีพครู

รานี ไชยวงศ์ ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองและครูต่อการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนวิชัยวิทยา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสภาพทั่วไปด้านปัจจัยอยู่ในระดับสูง มีอาคารเพียงพอ ผู้บริหารและครูมีความรู้ ความสามารถ มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และเจตนารมณ์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และเป็นไปตามหลักการของการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษ ในขณะที่โรงเรียนยังเน้นการปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยผสมผสานกับวัฒนธรรมสากล มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรักท้องถิ่น ประเทศชาติและความเป็นไทย ด้านกระบวนการมีการจัดโครงการบริหารงาน การกระจาย

^{๓๒} ณัฐทรี สินธุนาวา, “ความต้องการของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับนักเรียนประถมศึกษา”, *วิทยานิพนธ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๔๑.

^{๓๓} พวงทอง ลักษณะพิริกษ์, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙.

^{๓๔} อัษฎา คำนิงวุฒิ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร”, *การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔), หน้า ๖๖.

อำนาจตามหน้าที่ โรงเรียนมีแผนการพัฒนาโรงเรียน แผนยุทธศาสตร์และปฏิบัติงานตามแผน มีการติดตามประเมินผล มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การวัดผลที่หลากหลาย ด้านผู้เรียนมีความรู้ทักษะเป็นไปตามหลักสูตร มีคุณธรรม จริยธรรม ส่วนเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองและครู พบว่า

๑. ความพึงพอใจของผู้ปกครองและครูด้านปัจจัยเบื้องต้นอยู่ในระดับสูง มีความเด่นชัดในความเหมาะสมของจำนวนนักเรียนแต่ละห้อง ความมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารและหลักสูตรมีความเหมาะสม ความพึงพอใจในระดับปานกลาง คือความเหมาะสมของห้องประกอบสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ข้อเสนอแนะคือ ควรพัฒนาห้องสื่อ ปรับภูมิทัศน์ ด้านหลักสูตรควรมีการเพิ่มครูไทยสอนเสริมวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพิ่มหนังสืออ่านเสริมและสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย

๒. ความพึงพอใจของผู้ปกครองและครูด้านกระบวนการอยู่ในระดับสูง มีความเด่นชัดที่ครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง การประเมินผลและการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ความพึงพอใจปานกลาง คือการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ข้อเสนอแนะ คือ ควรเพิ่มกิจกรรมที่หลากหลายทั้งด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมวิชาการ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

๓. ความพึงพอใจของผู้ปกครองและครูด้านผู้เรียนอยู่ในระดับสูง มีความเด่นชัดที่ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติด อบอุ่น มีความสุขสนทนในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและนักเรียนพอใจต่อการเรียน โดยใช้สื่อภาษาอังกฤษ ผู้ปกครองและครูเสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนรักการอ่าน การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษสื่อสาร กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและกิจกรรมส่งเสริมศาสนา จริยธรรมและคุณธรรม^{๓๕}

ปณิดา สุวรรณภา ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติวิทย์ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยที่โรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองและครูประจำชั้น ผ่านสมุดพฤติกรรมการจัดประสบการณ์ที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครูเอาใจใส่นักเรียน และมีมารยาท สอนดนตรีและนาฏศิลป์ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักเรียน สอน

^{๓๕}รานิ ไชยวงศ์, “ความพึงพอใจของผู้ปกครองและครูต่อการจัดการศึกษาเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนวิชัยวิทยา จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗), หน้า ๘.

ภาษาอังกฤษเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้บริการประกันอุบัติเหตุแก่นักเรียน ให้บริการอาหารกลางวัน อาหารว่างและนม มีสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ร่มรื่นและปลอดภัย ให้ข่าวสารความเคลื่อนไหวในโรงเรียนแก่ผู้ปกครองผ่านสานสัมพันธ์เดือนละครึ่ง^{๓๖}

ใจทิพย์ แก้วมงคล ศึกษาการใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นกิจกรรมเสริมประสบการณ์จึงเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสม และควรนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน รูปแบบการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่องของการพัฒนายิ่งขึ้นอนาคต^{๓๗}

กุลยา นังคลาภิวัฒน์ ได้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเบญจมาศ จังหวัดลำปาง พบว่าส่วนใหญ่ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนจัดประสบการณ์ให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ให้โรงเรียนจัดหาน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดไว้บริการนักเรียนให้เพียงพอ จัดให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่สะอาดและถูกหลักโภชนาการ ใ้บุคลากรภายในโรงเรียนมีจิตใจโอบอ้อมอารี มีกริยามารยาทเรียบร้อย ให้โรงเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ให้ครูได้ใช้กับนักเรียนอย่างเพียงพอ จัดเก็บ รักษาเอกสารหนังสืออย่างเป็นระบบ อำนวยความสะดวกให้กับผู้ปกครองในการติดต่อกับทางสำนักงานของโรงเรียน ให้บริเวณโรงเรียนมีที่ทิ้งขยะและถูกสุขลักษณะ ห้องเรียน มีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวก ให้โรงเรียนพบปะกับผู้ปกครองเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน มีการเยี่ยมบ้านเด็ก และผู้ปกครองโดยคณะครู และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโรงเรียนแก่ชุมชน^{๓๘}

ฉัตรชัย มโนรัตน์ ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองด้านปัจจัย อยู่ในระดับมาก มีความเด่นชัดในเรื่องจำนวนนักเรียนที่จัดไว้แต่ละห้องมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ด้านกระบวนการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีความเด่นชัดในเรื่องการจัดกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญและการมีกิจกรรมที่ทำให้

^{๓๖}ปณิดา สุวรรณภา, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลจังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑.

^{๓๗}ใจทิพย์ แก้วมงคล, “การใช้กิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย”, **วิทยานิพนธ์**, หลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

^{๓๘}กุลยา นังคลาภิวัฒน์, “ความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเบญจมาศ จังหวัดลำปาง”, **การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและรักสถานศึกษา ส่วนด้านผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีความเด่นชัดในเรื่องการมีความสุข สนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

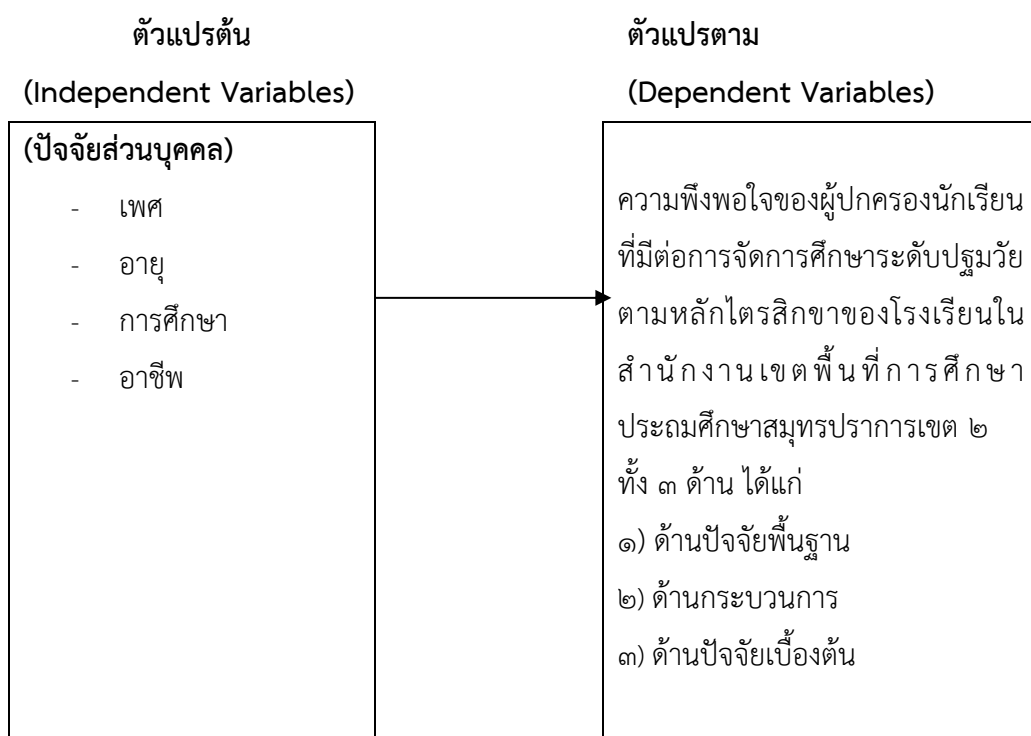
๒.๘ กรอบแนวคิดงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่

งานวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต ๒” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักธรรม ที่ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา คือ หลักไตรสิกขา โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต ๒ ได้แก่ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้าน ปัญญา ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)